

Лже-Лот, або Про любов до Батьківщини

Карел Чапек

Переклад Володимира Лисенка

"І прийшли ті два Янголи до Содому в образі подорожніх увечері, коли Лот сидів біля міських воріт. Побачив їх, встав, щоб зустріти, і вклонився лицем до землі.

І сказав: панове мої! Увійдіть в дім раба вашого, і ночуйте, і вмийте ноги ваші, і встанете вранці, і підете шляхом своїм. Але вони сказали: ні, ми ночуємо на вулиці.

Він же ревно умовляв їх; і вони пішли до нього і увійшли до будинку його. Він же частував їх, випік хліб, і вони їли...

Сказали мужі ті Лоту: хто у тебе є ще тут? Чи зяті, чи сини твої, чи доньки, і хто б не був у тебе в місті, всіх виведи з місця сього.

Бо знищимо ми місце се; бо великий стогін на жителів його до Господа, і Господь послав нас винищити його.

Збентежився Лот, почувши це, і спитав:

— Чому ж я повинен піти з міста?

— Господь не хоче погубити праведного, — була відповідь. "

Довго мовчав Лот, а потім спитав:

— Дозвольте ж мені піти до доньок і зятів моїх, і сказати їм, щоб збирались вони в дорогу.

— Зроби так, — сказали Янголи. І вийшов Лот, і побіг вулицями Содому, і гукав до всіх жителів його:

— Встаньте, вийдіть з місця цього; бо Господь знищить це місто, — та люди йому не повірили.

Лот повернувся додому, але не міг спати і катувався всю ніч. Коли зійшла зоря, Янголи почали квапити Лота, кажучи: встань, візьми дружину твою і двох дочок твоїх, що у тебе, щоб не загинути тобі за беззаконня міста.

— Не піду! — сказав Лот. — Не гнівайтесь на мене, але я не піду. Всю ніч я думав про це. Я не можу піти, бо і я з Содому.

— Але ти праведник, — заперечили Янголи, — а вони грішники, і стогін про їх беззаконня розгнівав Господа. Яке тобі діло до них?

— Не знаю, — відповідав Лот. — Я й сам про це думав. Все життя я засуджував своїх земляків, засуджував дуже строго, мені зараз навіть страшно згадати про це, бо вони приречені на загибель. Коли я бував у місті Сигор, мені здавалось, що люди там кращі, ніж у нас, в Содомі.

— Встань же і йди до міста Сигор, — сказали Янголи. — Того міста кара не торкнеться.

— Що мені Сигор! — відказував їм Лот. — Є там один праведник, в Сигорі. Скільки я

не говорив з ним, він завжди засуджував своїх земляків, а я гнівався на содомлян за їхні гріхи, але зараз я не можу покинути їх. Прошу вас, залиште мене тут.

І сказав Янгол:

— Господь наказав покарати Содом.

— Хай звершиться воля Його, — тихо відмовив Лот. — Я думав про це всю ніч. Я багато що згадував і плакав. Ви чули коли-небудь, як співають у нас в Содомі? Ні, ви не чули наших пісень, інакше ви не прийшли б карати Содом. Я уявляв собі, як наші дівчата, похитуючи стегнами, йдуть вулицею і тихенько наспівують, як вони сміються, наповнюючи глеки біля колодязя. В жодному колодязі немає такої чистої води, як у Содомі! І жодне наріччя не звучить солодше для вуха, ніж те, яким говорять у нас. Коли лепече маля, я розумію його, ніби це моє власне дитя. Діти грають у ті ж забавки, що я грався хлопчаком... Коли я плакав, мати утішала мене нашим содомським наріччям. Прости, Господи, це було наче вчора.

— Содом грішний, — строго мовив інший Янгол, і тому...

— Грішний, я знаю, — нетерпляче перервав його Лот. А бачили ви, як уміють працювати наші ремісники? Ніби граючись! Поглянеш на зроблений ними горщик чи тканину — душа радіє. Очей не відведеш від роботи. А коли бачиш, що вони грішать, стає сумніше, ніж якби грішив хто-небудь з Сигору. Від цього так гірко на душі, ніби я сам грішу разом з ними. Що з того, що я праведний, адже і я содомець. Судити Содом, то судити й мене! Не хочу бути праведником. Я такий же, як вони. Не підю звідси!

— І загинеш разом зі всіма, — розгнівався Янгол.

— Може бути. Але раніше спробую врятувати їх від загибелі. Не знаю, що зроблю, але до останньої хвилини буду думати, як допомогти їм. Хіба можу я піти!.. Я перечу Господу, і тому він не почує мене. Ех, якби Господь дав мені три роки часу, або три дні, або хоч три години. Ну що для нього три години! Якщо б він сказав мені вчора: "Йди від них, бо вони грішники", я б відповів: "Зачекай трохи, о Боже, я ще поговорю з ними. Адже я засуджував їх, замість того щоб виправляти". Але як я можу піти зараз, коли їм належить загинути? Хіба не винен і я, що дійшло до цього? Я не хочу помирати. Але мені потрібно, щоб і вони жили. Я залишуся тут.

— Ти цим не врятуєш Содому.

— Знаю, адже я нічого не вдію. Але я хоч що-небудь спробую — не знаю що. Не можу відступитися від них, саме тому, що завжди суворо засуджував їх; саме тому, що все бачив і відповідаю за їхні гріхи. Прости, Господи, не вмію пояснити, як вони близькі мені. Можу тільки показати це, лишившись із ними.

— Твої земляки, — сказав Янгол, — це ті, хто безгрішний і вірить в того ж Бога, що й ти. А грішники, безбожники та ідолопоклонники не земляки тобі!

— Хіба вони чужі мені, якщо всі ми содомці? Ви цього не розумієте, тому що ви не з плоті й крові. Що таке Содом? Ви кажете, що це місто гріха. Та коли содомці сміливо йшли до бою, в них говорили не їхні гріхи, а те краще, що було в них у минулому і ще повернеться у майбутньому. Навіть найгірший содомець може покласти життя за спільну справу... Якщо у мене є якісь заслуги перед Господом Богом, нехай він вважає

їх за моїм народом, а не за мною. Ет, що там казати. Скажіть Господу: "Лот, слуга твій, залишається з мужами содомськими і буде захищати їх від тебе, ніби ти їх ворог!"

— Замовкни! — вигукнув Янгол. — Гріховні слова твої. Але Господь не чув їх. Збери речі та йди з міста, врятуй дружину свою і двох доньок.

І заплакав Лот:

— Так, це правда, треба рятувати їх. Ведіть же мене звідси.

"І що він барився, то мужі ті (Янголи), по милості до нього Господній, взяли за руки його, і дружину його, і двох доньок його "...

Коли його вели, ридав Лот, звертаючись до міста свого:

— Все, що дало мені життя, вона дало мені твоїми руками. Я плоть від плоті твоєї, народ содомський... Ти вклав до моїх вуст слова, якими говориш ти. Навіть коли я засуджував і сварив тебе, йшло це від люблячого серця. І закривши очі, я бачу тебе, бо ти живеш всередині мене, як і я жив у тобі. Мої руки рухаються так, як їх при звичаї ти, навіть якщо я не відаю того. Мої ноги і в пустелі підуть, неначе йшли б вони вулицями Содому.

Содоме, Содоме, ти найгарніше з міст!.. Одне вікно побачу я, одне вікно, запнуте смугастою тканиною, але одразу впізнаю його, якщо це вікно в Содомі. Я як пес, якого женуть з дому хазяйського: він опускає морду, щоб не бачити знайомих місць, але всюди чує рідний запах... Я вірив у Господа і закон Його. А в тебе, мій Содоме, я не вірив, але ти існуєш. Інші країни для мене подібні сутінкам: я минаю їх, і мені ні на що обіпертись, нема ні муру, ані дерева, все там примарне, як поночі. А ти існуєш, і всі інше існує лиш в порівнянні з тобою. Дивлюсь на тебе, і бачу тільки тебе; дивлюсь на все інше, і бачу, лише зіставляючи з тобою.

Я вірив у Бога, бо мені здавалось, що він Бог содомський. Якщо ж немає Содому, то немає і Бога.

Ворота, содомські ворота, куди ви мене ведете, в які порожні місця? Ніде там поставити ногу, бо немає під нею рідної землі. Йдіть же, доньки мої, і залиште мене тут, не можу я йти далі.

"... І вивели його Янголи, і поставили поза містом.

Коли ж вивели їх геть, то один з них сказав: рятуй душу свою; не оглядайся назад, і ніде не зупиняйся в околиці сій; рятуйся на горі, щоб тобі не загинути...

Сонце зійшло над землею, коли це було мовлено.

І пролив Господь на Содом і Гоморру дощем сірку і вогонь від Господа з неба"...

Тоді оглянувся Лот, скрикнув і побіг назад до міста.

— Що робиш ти, нерозумний! — кричали йому вслід.

— Йду допомагати Содому! — гукнув Лот і увійшов до рідного міста.